

ESKİ ÖNASYA HARİTALARI

Doç. Dr. FÜRÜZAN KINAL

XIX uncu Yüzyılda başlıyan arkeoloji araştırmalarından evvel, Yunan çağından önceki eski Şark medeniyetlerinde bir haritanın, hattâ harita fikrinin mevcudiyeti bile şüpheli idi¹. Yalnız, Babillilerin, burçları 12 hayvan ile göstermeleri v.s. gibi astronomiye ait vukıfları hakkında Yunanlı yazarların verdikleri bilgiler, coğrafya tarihine bir başlangıç sayılıyordu. Bugün bile coğrafya tarihine ait en yetkili eserlerde eski önasya haritaları hakkında verilen bilgiler doğru ve tam değildir. Meselâ Max Eckert'in dünyanın en eski haritası diye gösterdiği² Mısır haritasından bin yıl daha eski bir harita Mezopotamya kazılarında bulunmuştur. Aynı suretle Prof. MacCalliende Fakülte Dergisinde (VII, 1 (1949), s. 133—153) yayınlanan "The Evolution of the Map of the Earth,, adlı makalesinde klâsik devirden önceki haritalardan yalnız Babil haritasına temas etmekle iktifa etmiştir. Prof. Hâmit Sadi Selen ise Türk Tarih Kurumu çalışmalarına ait müsveddeler arasında "Eski Türklerde haritacılık (Basıldığı yer ve tarih yoktur) isimli etüdünde Mısır ve Babil haritalarından kısaca bahseder. Bu sebeble bugüne kadar bilinen eski önasya haritalarını bir araya toplamayı faydalı bulduk.

Gerçekten de Eski Şarkta, bilhassa Mezopotamya ve Mısır medeniyetlerinde riyaziye, tıp, astronomi gibi çeşitli bilim kolları yanında, iptidai bir başlangıç halinde olsa bile, coğrafyaya da yer verildiği artık anlaşılmıştır. Zira Önasya'daki son kazıların meydana çıkardığı eserler arasında coğrafyanın ayrılmaz bir yardımcısı olan haritalara da rastlanmıştır. Bu haritalar, bugün eografya ilminin muayyen metodlarını tesbit ettiği ve yeryüzünün plânlı ve ölçülü bir şekilde tersimi demek olan haritalar anlamında kabul edilmemelidir. Çünkü ilkçağ haritaları makyas, cihet enlem ve boylam daireleri v.s. gibi Kartografya metodlarından mahrumdur. Bu harikalar sadece, eski Şark medeniyetini yaratanların, üzerlerinde yaşadıkları dünyanın şekli, altı ve üstü ve memleketlerinin bu dünya üzerindeki mevki hakkında düşünmüş olduklarını gösterirler. Gerçekten de eski insanlar dünya tasavvurlarını veya gördükleri avarızı kendilerine mahsus yazı vasıtalarıyla ifade etmesini bilmişlerdir. Eski Önasya haritaları, tersim edilmek istenen bölgedeki dağ ve nehirlerin görüldüğü gibi çizilerek üzerlerine adlarının yazılmasından ibarettir. Bu haritaların üzerindeki yazı-

¹ Dr. Konrad Kretschner, Geschichte der Geographie, (Sammlung Göschel), Berlin und Leipzig 1923, s. 7.

² Max Eckert, Die Kartenwissenschaft. Forschungen und Grundlage zu einer Kartographie als Wissenschaft (Berlin u. Leipzig 1921). I, s. 401.

ların okunuş istikameti ile, bugünkü haritacılık metodlarına göre kuzeyin daima yukarıda olması keyfiyeti de birbirine uygun değildir. Öyle ki bazı ahvalde haritaya kuzey istikameti verilmek istenince yazıların baş aşağı geldiğini göreceğiz. Bundan başka ilkçağ haritalarında bunları çizenlerin adları da yoktur.

Bugüne kadar eski Şarkta ikisi Mezopotamya'dan, biri Mısır'dan olmak üzere üç harita bulunmuştur. Bunların üçü de Yunandan Önceki devre aittir. Bunları kronoloji sırasına göre tetkik ettikten sonra, klâsik çağ haritalarına da kısaca temas edilecektir.

1) *Nuzi (Arapha) haritası* :

Bu harita kuzey Mezopotamya'da Kerkük'ten 13 Km. doğuda bulunan bugünkü Yorgantepe kazılarında³ III. ve IV. tabakalar arasında bulunmuştur⁴. Bu tabakalar Akkad çağı kültürüne ait vesikalar verdiğinden, M. ö. ca. 2200 lere aittir. Böylece Nuzi haritası (Resim 1) bugün elde bulunan eski Önasya haritalarının en eskisi olmuş oluyor.

Nuzi haritası o devirlerde Mezopotamya'da yazı malzemesinin yerini tutan ve çivi yazısını yazabilmek için en elverişli bir zemin olan kil üzerine kazılmış ve sonra furunlandırılmıştır. Çapı 76x68x10 dur ve tabiatıyla makyası yoktur. Nuzi haritası resimde görüldüğü üzere iki dağ silsilesi arasında uzanan bir vadiyi göstermektedir. Nehrin mecrası kıvrımlı hatlarla tebarüz ettirildiği gibi, nehre katılan kollar veya Mezopotamya kültüründe âdet olduğu üzere, nehirden ayrılmış kanallar görülmektedir. Fakat en çok dikkati çeken nokta, şehirlerin yuvralak bir daire ile gösterilerek içlerine isimlerinin yazılmasıdır. Nehrin adı da dört dalgalı çizgi halinde haritanın ortasında uzanan nehrin üzerine yazılmıştır. Haritadaki yazıların okunuş istikametine göre bakılırsa, yukarıya batı gelmekte ve haritada kuzey olarak gösterilen kısım doğuya rastlamaktadır. Bu lejandları Meek şöyle okumaktadır :

a) [Gu-zi-]at : haritada yalnız (at) hecesi korunmuştur, fakat Nuzi vesikalarından birinde (36 II, 6) Guziat adında bir şehir geçtiğinden, Meek tarafından bu şekilde tamamlanmıştır.

b) 10 BUR 10 BUR 6.GAN LAL — 180+180—6 = 354 gan⁵ ve iku⁶ ekilmiş arazi.

c) sa-at A-za-la == Azala'ya ait. Meek Azala hakkında ya bir şahıs veya bir şehir adı demektedir ise de, bu ismi kitabın sonundaki şehir adları listesine idhal ettiğine göre, ikinci ihtimale temayül etmiştir. Neşredilen Nuzi şahıs adları arasında da Azala adına rastlıyamadık.

d) Mas-gan-bad-ib-la. Bir şehir adı.

³ A. Parrot, Archeologic Mesopotamienne, Paris 1946, s. 398.

⁴ Th. J. Meek, HSS X (1935) S. XVII.

⁵ I GAN=I iku.

⁶ I İKU=Takriben 1/3 Hektar.

- e) İM.MAR.TU= Batı.
 f) İM.KUR=Doğu.
 g) Bi-ni-za=Bir şehir adı.
 h) Ra-hi-um=Kanal veya nehrin adı.

i) Gur-[-]-gi= Meek bunu Gurgi şeklinde okuyor, fakat arada okunamıyan bir hece vardır.

j) kibirtum == Diyar, bölge anlamına iklim. Bu kelime Mezopotamya edebiyatında "Dört iklim kiralı,, şeklinde çok geçer. Meek'e göre burada nehrin kaynağının bulunduğu meçhul İM.MİR kibirtum = şimal memleketleri yazılmış olmalıdır.

Fakat haritadaki bu lejandların okunmasına rağmen, haritanın gösterdiği mevkii tayin etmek kabil olamamıştır⁷. Fakat eski bir Sumerce metinde Dur-ib-la adının geçmesine ve bu adın Nuzi vesikalarında Dur-ubla şeklinde görülmesine dayanarak Meek bu haritanın Yukarı Zab.suyu ile Radanu ve Dicle arasındaki bir bölgeyi gösterdiğini veya sadece bir çiftliğin sulama kanalı olabileceğini ileri sürüyor⁸.

2) Babillilerin dünya haritası :

Bugün British Museum'da korunan bu harita⁹, Nuzi haritası gibi, kil tablet üzerine çizilmiştir, (Resim 2) fakat aynı tabletin arka yüzü ile önyüzünün yukarı yarısında çivi yazısı ve akkadca ile yazılmış bir metin vardır. Arka yüzdeki metnin son satırından anlaşıldığına göre, bu tablet eski orijinalinden Ea-bel-ilani oğullarından Issuru'nun oğlu .... tarafından kopye edilmiştir. Üzerindeki yazının duktus'una göre umumiyetle Yeni Babil devrine (M. Ö. 612—538) ait olduğu kabul edilmektedir¹⁰, ele geçmemiş olan orijinalinin ne zaman yapıldığı meçhuldür.

Haritada (Resim 2) görüldüğü üzere iç içe çizilmiş iki daire vardır, İçteki dairenin ortasında birtakım hendesi şekiller, dıştaki dairenin etrafında, altı yerde, fakat ancak dördü korunabilmiş olan üçkenler vardır. Bu şekilleri izah eden lejandlar okunursa, birinci daire (C)nin dünya, ikinci dairenin (B) dünyanın etrafını kuşatan acı su (Hiedrospher) kuşağı, üçkenlerin (A) de birer gök mıntakasını gösterdikleri kabul edilmektedir¹¹. Böylece haritanın yalnız Babil çevresini değil, Babil anlayışına göre bütün kâinatı tersim ettiği anlaşılıyor. Şimdi evvelâ (G) dairesini tetkik edelim :

⁷ Karşılınız: A. Parrot, aynı eser, s. 398.

⁸ Th. J. Meek, aynı eser, s. XVII.

⁹ Babillilerin dünya haritası için Bak. F. E. Speiser, Eine babylonische Landkarte, ZA IV (1889), s. 361'de; sonra sırasıyla E. F. Weidner, Der Zug Sargons von Akkad nach Kleinasien, BoSt VI, s. 85 v.d. ; B. Meissner, Babylonien und Assyrien II (Heidelberg 1925), s. 378; E. Unger, Babylon, heilige Stadt (Berlin u. Leipzig 1931), s. 20-24 ve 254-258 G. Contenau, La civilisation d'Assur et de Babylone (Paris 1937), s. 22.

¹⁰ E.Weidner, BoSt, VI, s. 86, not. 1 ; B. Meissner, L. c. s. 378, not 4 ve E. Unger, L. c. s. 258, not 1.

¹¹ E. Unger, L. c. s. 21.

Bu iç dairenin ortasında kuzey batıdan güneye doğru birbirine muvazi iki çizgi uzanmaktadır. Bunun üstünde bir lejand olmamakla beraber, bu çizgilerin Fırat kıyılarını gösterdiğine şüphe yoktur, çünkü bu hatları ufki olarak kateden bir mustatilin (b) içinde "Babil,, yazmaktadır. O zamanki dünyanın bu en büyük şehrinin plânının gerçekten mustatile yakın bir dörtköşe şeklinde olduğu hem Herodotos'dan ¹², hem de kazılarda bulunan Babil şehrinin plânından ve "Babil şehrinin tarifi,, metninden bilinmektedir¹³. Yalnız burada dikkat edilecek cihet, Fırat nehrinin bugün olduğu gibi, Basra körfezinin yukarı başından değil, aşağıdan bir kanal vasıtasıyla dökülmesiyledir ki, bu durum da nehrin eski mecrası hakkındaki bilgilere uymaktadır¹⁴. Demek ki Babil dünyanın merkezinde bulunuyordu, onun doğusunda Asur (d), kuzeyinde Toros dağları (c), güney batısında Denizeli'nin idare merkezi Bit-îakinu (e), daha aşağıda bataklıklar (f), güney-doğuda da acı suya dahil olan Pers körfezi (g) görülüyor. Dicle'nin her iki tarafında küçük daireler vardır ki, bunlar Babile komşu memleketleri göstermektedir. Bunlardan bazılarının adı, meselâ ozamanlar mühim bir şehir olan Der (h) in ismi yazılıdır ki, haritada gerek bu şehre, gerekse Asur'a verilen istikamet doğrudur. Şehirlerden bazılarının da ismi yazılmaksızın sadece URU (= şehir veya memleket) denilmiştir. Bazıları ise sadece yuvarlak bir daire şeklinde gösterilmiştir. Bunlar belki de ikinci derecede küçük şehirleri göstermektedir.

Okyanuslar ötesinde gösterilen yedi mıntakaya gelince :

Haritada görüldüğü üzere, doğudan batıya doğru 7., 6., 5., 4. ve 3. bölge (=nagu)lar vardır. 1. ve 2 nci bölgeler kırılmıştır. Fakat bu bölgeler hakkında arka yüzdeki metinde verilen malumattan ve tabletteki izlerden bölgeler sayısının 7 olduğu tesbit edilebilmektedir¹⁵. Bu bölgeler hakkında gerek metinde verilen bilgiler, gerek lejandlardaki kayıtlar son derece dikkate şayandır, çünkü genel olarak bir isabet vardır. Meselâ, 7 inci bölgeyi teşkil eden "Güneşin doğduğu yer,, doğuda gösterildiği gibi, "Güneşin hiç görünmediği yer,, yani kuzey kutup bölgesi de kuzeye konulmuştur. Haritada bozulmuş olan 1 inci ve 2 nci bölgeler hakkında arka yüzdeki metin kısmında verilen malûmat da maalesef kırılmıştır. Fakat izlerden 1 inci ve 2 nci bölgelerin güneyde bulunduğu anlaşılmaktadır. Gerek haritada, gerekse metinde bölgeler arasındaki mesafe kaydedilmiştir. Meselâ 4 üncü Nagu'da "6 KASPU İ-NA bi—rit

¹² Herodotos, I, 178.

¹³ E. Unger, L: c. s. 43 v.d.

¹⁴ Fırat ve Dicle nehirleri III. Bin yılda ayrı ayrı ve çok daha aşağıdan Basra körfezine dökülüyordu, hattâ Ur ve Uruk şehirleri sahilde bulunuyordu. Sonraları buralar tedricen bataklık heline gelmiş ve Unger'e göre o zamanlar buraya bu yüzden "Deniz ili" adı verilmiştir. Bkz. Unger, s. 20.

¹⁶ Weidner, bu bölgelerin Ay. 10'daki ilk kelimeyi başka şekilde tamamladığı için Ay. 23 'de vazih olan 7 sayısının 8 olacağını ileri sürmüştü, doğrusu için Bkz. Unger, L. c. s. 256, notı.

— ikisi arasında 6 çift saat,, diye yazılmıştır. Fakat bu mesafenin iki nagu arasında mı, yoksa Babil'e bir nagu arasında mı olduğu belli değildir¹⁶. Arka yüzdeki metnin başı ve sonu kırık satırlarından toplu bir mâna çıkarmak hakikaten güç olduğundan, bu kısmın harita ile münasebettar olmadığı sanılmıştır. Filvaki bu kısımda çok eski tanrılardan, nesli kaybolmuş hayvanlardan bahsedilmektedir. Meselâ Tufan kahramanı Utnapistim'in, Akkad'lı Sargon'un ve Nur-Dagan'm adları geçmektedir. Bundan dolayıdır ki bu metnin Sargon'un meşhur Suriye ve Küçükasya seferlerini anlattığı, haritanın da bu sefere ait olacağı ileri sürülmüştür¹⁷. Fakat bilâhara Unger, bu metnin de harita ile ilgili olduğunu isbat etmiş ve bu metindeki göçmüş tanrıların, yaradılış destanında anlatılan Babil tanrısı Marduk tarafından mağlup edilen ilk dünya tanrıları olacağı ve o dünyadaki mahlûkatın sayıldığı ve buraya Tufan kahramanı Utnapistim ile kahraman Tanrı - Kırıl Sargon ve Nur-Dagan'dan başka hiç kimse-nin giremeyeceği şeklinde yorumlamıştır¹⁸.

Görülüyor ki haritanın vuzuhsuzluğu muhtelif tefsirlere yol açmaktadır¹⁹. Fikrimizce haritadaki memleket adları, münhasıran Babil civarındaki şehirleri gösterdiğine göre, (c) dairesi yalnız Önasya'yı göstermiş, onu çeviren acı suyun da okyanusları değil, sadece doğuda Pers körfezini, batıda Akdenizi, kuzeyde Karadenizi işaret etmiş de olabilir. Bu takdirde ise deniz aşırı 7 bölge, Önasyaya nazaran dört cihetteki uzak memleketler olarak tefsir edilebilir. Fakat neticede şu muhakkak ki, ne şekilde tefsir edilirse edilsin, bu harita Babililerde harita çizme fikrinin mevcudiyetini aksettirmektedir.

3) Mısır haritası :

Bugün Turin müzesinde korunan bu harita (Resim 3), bir papirüs yaprağı üzerine çizilmiştir ve Sethos I devrine (M. ö. ca. 1316—1295) aittir. Haritada bugünkü Vadi-i Hamamat'ın doğusunda bulunan maden ocaklarına giden yolun tasvir dildiği sanılmakta ve aslında daha büyük olduğu ve eldeki parçanın tam maden kuyularının bulunduğu kısmı gösterdiği anlaşılmaktadır.

Haritada iki dağ yamacı arasında uzanan vadiler gayet açıkça görülmektedir. Karşılıklı sıradağların eteklerinde birbirine muvazi olarak uzanan iki yol, dönemeçli üçüncü bir yolla birbirlerine bağlıdır. Bunlardan aşağı yol, taş döşelidir. Dağların ve yolların adları hieratik yazı ile üzerlerine yazılmıştır. Meselâ "A,, dağları üzerinde "İçinde altının yıkandığı dağlar,, diye kırmızı mürekkeple bir kayıt vardır. "D,, ve "O,, vadileri üzerindeki

¹⁴ B. Meissner, bu rakamların nagular arasındaki mesafeyi gösterdiğini kabul etmektedir, Bkz. L. c. s. 379.

¹⁷ E. Weidner, BoSt VI, s. 9 v.d.

¹⁸ E. Unger, L. c. s. 22.

¹⁹ Max Eckert-Greifendorf; Kartenkunde (Sammlung Göschen, Berlin u. Leipzig 1936), s. 95'de bu haritadan Babil şehrinin plânı diye bahseder.

yazılar okunamamıştır. Bir Amon mabedinin bulunduğu "C,, dağı ise "Temiz dağ,, adını taşımaktadır. "H,, işaretli dört küçük bina, üzerlerindeki yazıdan anlaşıldığına göre, amele evleridir. Haritada siyah olarak gösterilen yer, "Kıral Sethos'un çeşmeleri"dir ki, bu kayıt vesikanın tarihlenmesini sağlamıştır. Burası, "K,, havuzunun da gösterdiği gibi, ekilmiş ve yeşillendirilmiştir. Adolf Erman'a göre karşılıklı sıradağlar Theb'in kuzeyinde Nil ile Kızıldeniz arasında bulunan Vadi-i Hamamat civarındaki dağlardır²⁰. Çünkü bu civarda eski maden ocaklarına rastlanmıştır. Buna göre "M,, vadisi ile "N,, geçidi üzerindeki "Denize giden yollar,, kaydındaki denizle Kızıldeniz kastedilmektedir. Harita yazıların okunuş istikametine göre konursa, hakikatta güney olan yön yukarıya, yani kuzeye, tabiatıyla kuzey de aksine düşmektedir.

Büyük Mısır medeniyetinden bize kalan tek harita budur, fakat bundan Mısırlıların gerek kendi memleketlerinin, gerek komşu memleketlerin coğrafi mevkii hakkında bilgileri olduğunu ve belki bu memleketlerin de haritalarını çizdiklerini tahmin ediyoruz, çünkü daha Orta Devlet zamanında yazılmış seyahat hatıraları (itenerarum) ele geçmiştir.

4) Klâsik çağ'da haritacılık :

M. ö. ca. XIII. yüzyılda yapılan Mısır haritasından sonra kartografya tarihine kronoloji sırasıyla klâsik devir haritaları girer. Böylece kartografya tarihinde aşağı yukarı bin yıllık bir karanlık devir var demektir. Fakat burada tarihî malûmatımızı hatırlarsak, Ege göçlerinin M. ö. 1200 lerde başladığını, Fryg kavimlerinin Boğazlar üzerinden Küçükasya'ya akın ettiklerini, Küçükasya'lı Etrüsk'lerin ise İtalyaya göçtüklerini, Fenikelilerin Akdeniz kıyılarında kurdukları kolonileri büyük Yunan kolonizasyonunun takip ettiğini görürüz. Bütün bu hareketli devir için bir coğrafya bilgisinin mevcudiyeti şarttır. Gerçi bu karanlık devre ait bir harita yoktur, fakat Tevrat (Genesis 10) da muhtelif kavimler ve memleketler hakkında verilen malûmatın büyük bir kısmında isabet vardır²¹. Aynı suretle Herodotos'un Asya kavimleri hakkında verdiği bilgiler de doğrudur. Şu halde bu karanlık çağda da coğrafya bilgisiyle birlikte haritaların da mevcut olabileceği, fakat bunların zamanla kargaşalıklar arasında kaybolduğu tahmin edilebilir. Nitekim bizzat Herodotos bronz üzerine çizilmiş bir haritadan bahseder²² ve "Bizzat ben, Okyanusu bütün dünyayı sarmış bir halde gösteren ve arzı tam bir daireye benzeten, Avrupa ile Asya'yı aşağı yukarı aynı hacimde gösteren haritalar yapanlara gülüyorum,, der. Herodotos'un

²⁰ Adolf Erman; Aegypten und aegyptische Leben im Altertum (Thübingen 1933), s. 556-

²¹ Nitekim Hâmit Sadi Selen de adı geçen Türk Tarih Kurumu müsveddelerinde kaybolmuş bir İbrani haritasından bahseder ve Tevrat'da verilen malûmata göre Ham, Sam, Yafes oğullarının yerleşmelerini restore eden bir harita gösterir, fakat biz bu hususta başka literatür bulamadık.

²³ Herodotos, V, 49.

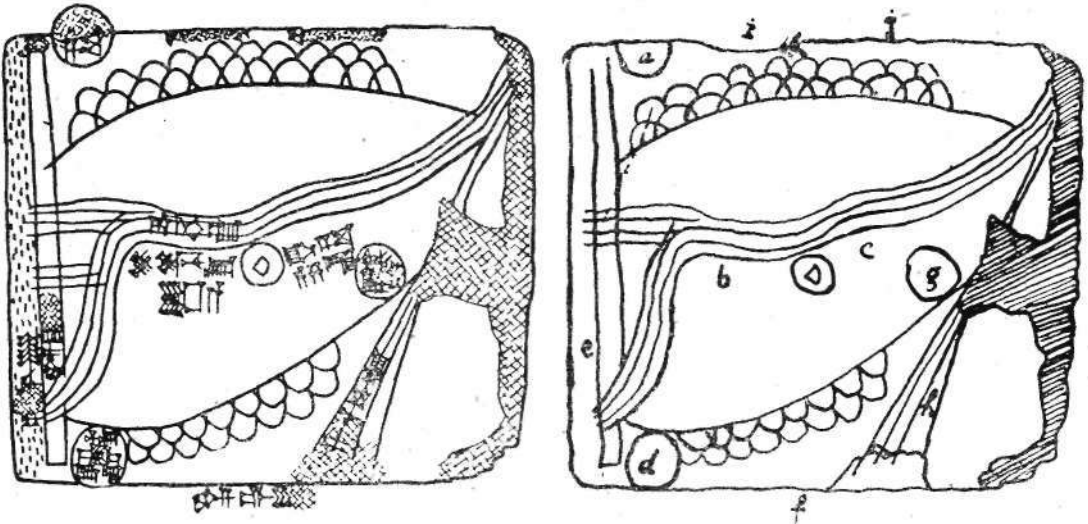
bahsettiği bu harita ele geçmediği gibi, bunun hakkında başka bir kayda da tesadüf edilmemiştir. Yunan coğrafyacılarından M. ö. III. yüzyılda yaşayan İskenderiye, museion'u bilginlerinden Cirenaika'lı Eratostenes, Geographica adlı üç kitaplık eserinde meridiyen kavasını hesaplamak suretiyle arzın çevresini doğru olarak hesaplamış ve yeni bir dünya haritası çizmişti. Maalesef kaybolmuş olan bu haritada Eratostenes, dünyayı kuzey ve güney olarak iki bölgeye ayırmış ve her bölgeyi de meridiyen daireleriyle göstermek suretiyle ilk ilmî haritayı meydana getirmiştir²³. Bu haritada bilhassa Akdeniz memleketlerinin doğru olarak gösterildiği anlaşılmaktadır. Buna mukabil Asya ve bilhassa Hindistan tamamen yanlış gösterilmiştir. Bugün Yunanlılardan elde kalan en eski harita milâdî yüz yıllarında yaşayan İskenderiyeli Ptolemaios'un haritasıdır (Resim. 4). Bu haritaya umumiyetle "modern kartografinin proto tipi,, olarak bakılır²⁴. Çünkü bu harita matematik bir esasa, arz ve tul dairelerine dayanmaktadır ve kuzey istikametine göre çizilmiştir. Ptolemaios'un coğrafya bilgisini Tyrus (Sur) lu Marinus'a borçlu olduğu bugün artık biliniyorsa da²⁵, şu muhakkak ki Ptolemaios haritası, coğrafya tarihinde Ortaçağın bütün haritalarından üstün bir mevki almaktadır. Bundan dolayıdır ki, bu harita üzerinde pek çok durulmuş ve kartografik izahat verilmiştir. Bu sebeple biz burada bunları tekrar etmeyeceğiz.

Görülüyor ki, Önasya kavimleri İlkçağda bir harita çizmek fikrine erişmişler. Böylece birçok sahada olduğu gibi, bunda da eski şark kavimlerinin Yunanlılara öncülük ettikleri bir kere daha sabit olmaktadır. Ancak şunu da itiraf etmek lazımdır ki, kaynağını eski şark memleketlerinden alan ve bugünkü Avrupa medeniyetine temel olan yüksek Yunan medeniyeti, hiç şüphesiz haritacılığı da mükemmel bir hale getirmiştir.

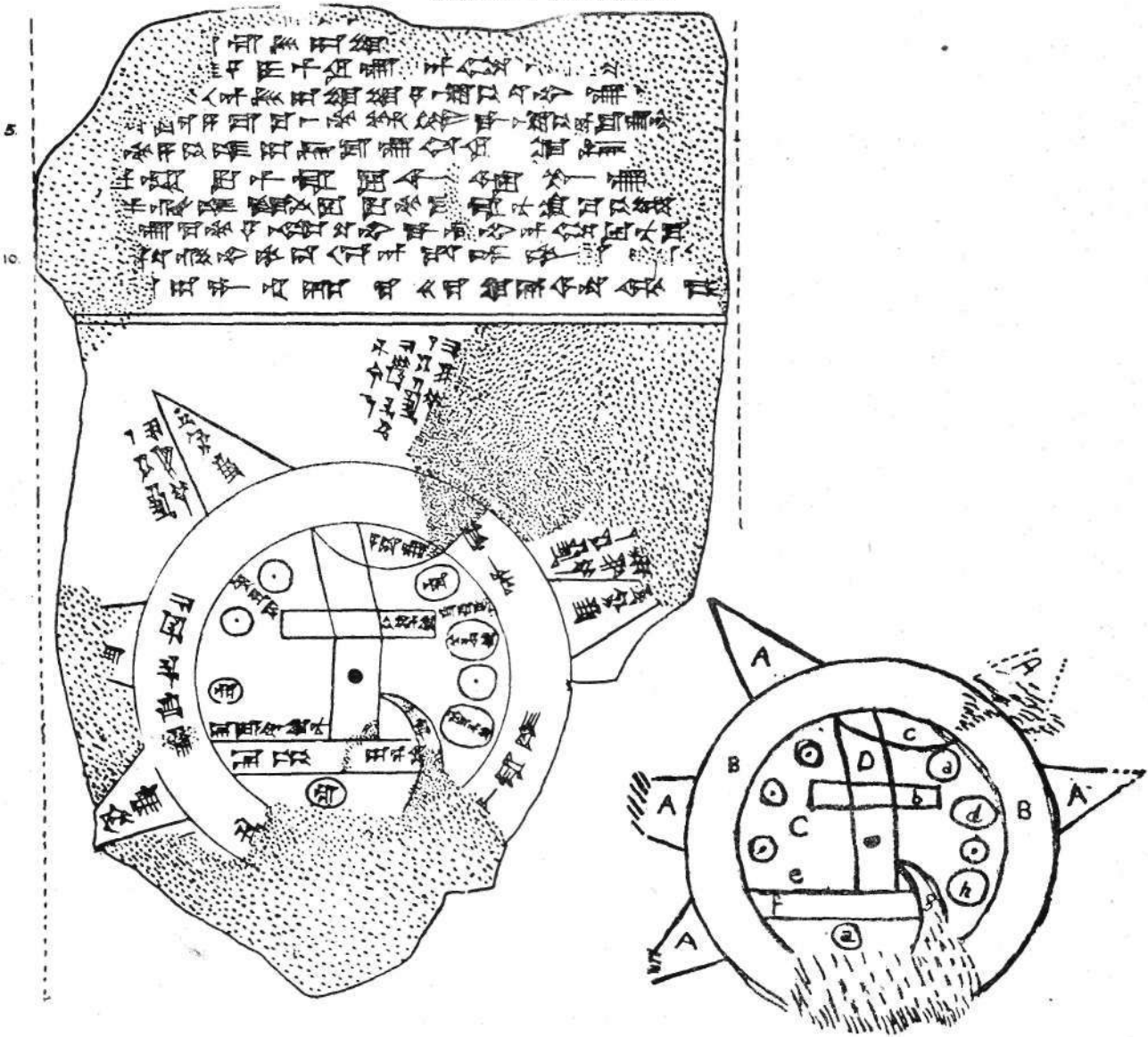
²³ Max Eckert, L. c. s. 411.

²⁴ Besim Darkot, Kartorafya dersleri (İst. Üni. yayınlarından No. 88. Edebiyat Fakültesi Coğ. Enstitüsü neşriyatı: 5), İst. 1947, s. 10 v.d.

²⁵ Richard Hennig, Terrae Incognitae I (Leiden 1936), s. 336.

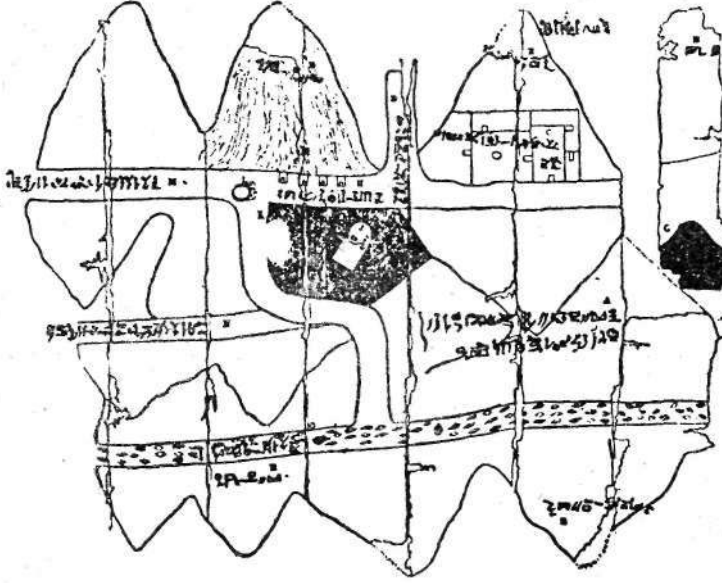

Resim 1 — Nuzi haritası.

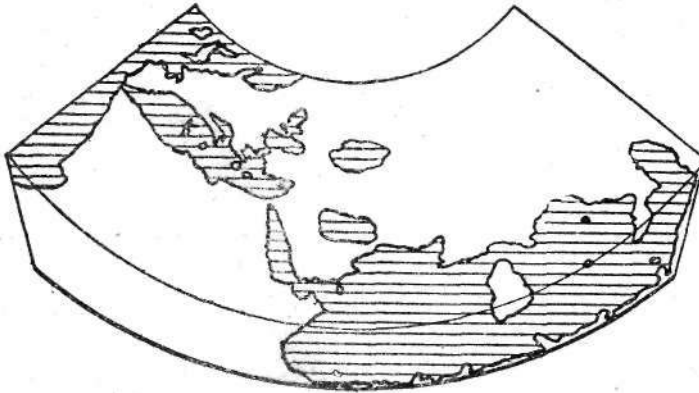

Resim 2 — Babillilerin haritası.

Resim 3 — Mısır haritası.

Resim 4 — Ptolemaios'un haritası.